

Водночас, видається доцільним визначити (або навіть створити) спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань забезпечення СР, який слід наділити повноваженнями, зокрема, щодо: розробки та удосконалення державної політики з відповідних питань, координації діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування щодо реалізації вказаної політики, нормативного забезпечення такої реалізації через уточнення та розширення положень спеціальних законів (для чого, звичайно, спочатку необхідно прийняти такі закони (закон)), контролю за дотриманням положень нормативних актів а також забезпечення врахування основних засад СР при розробці та формулюванні державних програм.

Проведене в цій статті дослідження дає підстави для наступних висновків. Забезпечення ЕБ у процесі спеціального природокористування є формою забезпечення такої фундаментальної засади СР, як єдність екологічної та економічної його складових, а тому ефективне регулювання останнього є юридичною гарантією названого забезпечення. Однак, правове регулювання забезпечення СР, не зважаючи на наявний інтерес до цієї проблематики представників науки екологічного права, а також певне законодавче регламентування (включно із нормами-принципами центрального акту в системі екологічного законодавства – Базового закону), не є системним та чітким та потребує якісних змін і удосконалення, теоретичному обґрунтуванню яких будуть присвячені подальші дослідження автора.

1. Довкілля. // Юридична енциклопедія : [у 6 т.] / редкол.: Шемшученко Ю.С. (голова) [та ін.]. – К., 1999. – Т.2 : Д–Й. – С. 230. 2. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 142. 3. Єрофеев М.І. Сталій розвиток / М.І. Єрофеев // Юридична енциклопедія : [у 6 т.] / редкол.: Шемшученко Ю.С. (голова) [та ін.]. – К., 2003. – Т.5 : П–С. – С. 609-610. 4. What is sustainable development? Environmental, economic and social well-being for today and tomorrow. – Режим доступу: <http://www.iisd.org/sd/>. – Назва с екрану; Sustainable development. – Режим доступу: http://en.wikipedia.org/wiki/Sustainable_development. – Назва с екрану. 5. Sustainable development. Environmental sustainability. – Режим доступу: http://en.wikipedia.org/wiki/Sustainable_development#Environmental_sustainability. – Назва с екрану. 6. DSD - Division for Sustainable Development. – Режим доступу: http://www.un.org/esa/dsd/index.shtml?utm_source=OldRedirect&utm_medium=redirect&utm_content=dsd&utm_campaign=OldRedirect. – Назва с екрану. 7. United Nations Conference on Sustainable Development. – Режим доступу:

http://en.wikipedia.org/wiki/United_Nations_Conference_on_Sustainable_Development#Objectives. – Назва с екрану. 8. Sands Phillip. Principles of International Environmental Law. Second edition / Phillip Sands. – Cambridge, 2003. – P. 252-266. 9. Ільїна Н.П. Організаційно-правові засади забезпечення екологічної безпеки у плануванні та забудові міст України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.06 "Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право" / Наталія Леонідівна Ільїна ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2008. – 20 с. 10. Краснова М.В. Договори в екологічному праві України : Навчальний посібник / М.В. Краснова. – К.: Алерта, 2012. – 216 с. 11. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року : Закон України від 21 груд.2010 р. № 2818-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 26. – Ст. 218. 12. Про затвердження Комплексної програми реалізації на національному рівні рішень, прийнятих на Всесвітньому саміті зі сталого розвитку, на 2003 – 2015 роки : постанова Кабінету Міністрів України від 26 квіт. 2003 р. № 634 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 18-19. – Ст. 847. 13. Про скорочення кількості та укрупнення державних цільових програм : постанова Кабінету Міністрів України від 22 черв. 2011 р. № 704 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 51. – Ст. 2036. 14. Про Національний план дій на 2011 рік щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010 – 2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава" : Указ Президента України від 27 квіт. 2011 р. // Офіційний вісник України. – 2011. – № 33. – Ст. 1375. 15. Про затвердження концепції Цільової комплексної міждисциплінарної програми наукових досліджень НАН України з проблем сталого розвитку, раціонального природокористування та збереження навколишнього середовища : розпорядження Президії НАН України від 3 лют. 2010 р. № 31 // Нормативно-правова база Ліга : ЕЛІТ. 8.2.3. 16. Про ратифікацію Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат : Закон України від 7 квіт. 2004 р. № 1672-IV // Офіційний вісник України. – 2004. – № 17. – Ст. 1163. 17. Про Концепцію сталого розвитку населених пунктів : постанова Верховної Ради України від 24 груд. 1999 р. // Офіційний вісник України. – 2000. – № 1. – Ст. 6. 18. Про деякі заходи щодо сталого розвитку міста Одеси та Одеської області : Указ Президента України від 17 лют. 2010 р. № 186/2010 // Урядовий кур'єр. – 17 березня 2010. – № 49. 19. Про затвердження Програми сталого соціально-економічного, екологічного і культурного розвитку м. Севастополя на період до 2015 року : постанова Кабінету Міністрів України від 27 лип. 2016 р. № 1017 // Офіційний вісник України. – 2006. – № 31. – Ст. 2206. 20. Про національну раду зі сталого розвитку України : Указ Президента України від 3 трав. 2003 р. // Офіційний вісник України. – 2003. – № 18-19. – Ст. 816. 21. Про Національну раду з питань науки, інновацій та сталого розвитку України : Указ Президента України від 21 серп. 2009 р. // Офіційний вісник України. – 2009. – № 65. – Ст. 2262. 22. Про утворення Національної ради із сталого розвитку України : Постанова Кабінету Міністрів України від 16 верес. 2009 р. // Офіційний вісник України. – 2009. – № 73. – Ст. 2502. 23. Про ліквідацію деяких консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів : Указ Президента України від 19 лют. 2007 р. // Офіційний вісник України. – 2007. – № 13. – Ст. 472. 24. Про ліквідацію Національної ради з питань науки, інновацій та сталого розвитку України та її секретаріату : Указ Президента України від 02 квіт. 2010 р. // Офіційний вісник України. – 2010. – № 26. – Ст. 1022.

Надійшла до редколегії 28.03.12

УДК 349.6(477)

О. Сушик, канд. юрид. наук

ЯДЕРНЕ СТРАХУВАННЯ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ

У статті автором проаналізовано правове регулювання ядерного страхування країн Європейського Союзу. Розкрито діяльність Ядерних страхових пулів, охарактеризовано їх функції, визначено різні форми та види ядерного страхування, досліджено органи управління й контролю, які утворюються в Ядерних страхових пулах країн Європейського Союзу.

Ключові слова: оператор ядерної установки, ядерне страхування, ядерний страховий пул.

The article considers regulation of nuclear insurance in the European Union. Exposed the activity of nuclear insurance pools, described functions, defined various forms and types of nuclear insurance, researched administrative bodies and control which are formed in the nuclear insurance pools in the European Union.

Key words: operator of nuclear installations, nuclear insurance, nuclear insurance pool.

В статье автором проанализировано правовое регулирование ядерного страхования стран Европейского Союза. Раскрыта деятельность Ядерных страховых пулов, охарактеризованы их функции, определены различные формы и виды ядерного страхования, исследованы органы управления и контроля, которые образуются в Ядерных страховых пулах стран Европейского Союза.

Ключевые слова: оператор ядерной установки, ядерное страхование, ядерный страховой пул.

З початку промислового використання ядерної енергії в світі постало питання: як захистити людину від можливого негативного впливу іонізуючого випромінювання? Спочатку це питання ряд країн намагалися вирішувати на національному рівні, але згодом усвідомивши, що негативні наслідки можуть мати трансграничний характер, прийшли до висновку про необхідність розро-

бки на міжнародному рівні механізму правового регулювання відшкодування ядерної шкоди, складовою якого є ядерне страхування, як один із засобів фінансового забезпечення відшкодування такої шкоди. Важлива роль ядерного страхування обумовлюється тим, що суб'єкти підприємницької діяльності не здійснювали б надзвичайно ризиковий бізнес, якби не були

© Сушик О., 2012

впевні у забезпеченні фінансового покриття матеріальної шкоди ядерним установкам та відшкодування ядерної шкоди третім особам.

У науково-правовій доктрині визначення поняття та основних правових засад забезпечення ядерного страхування як міжгалузевого інституту цивільного, господарського і ядерного права України в свій час висвітлювалися у роботах таких вчених як Л.А. Афанасєва, Г.І. Балюк, О. Ю. Балюк, А.І. Йойриш, Ю.М. Крупка, А.Б. Чопорняк і інших. Слід відмітити, що у вітчизняному законодавстві до цього часу залишилися не врегульованими питання щодо чіткого виокремлення форм та видів ядерного страхування, порядку включення і виключення страхових компаній з Ядерного страхового пулу України, визначення правового статусу членів Ядерного страхового пулу України тощо. У зв'язку з вищевикладеним, з метою набуття позитивного досвіду організаційно-правового забезпечення ядерного страхування, велике значення, на нашу думку, має аналіз досвіду правового регулювання ядерного страхування в країнах Європейського Союзу.

Ядерне страхування особливий вид страхування, який виник як один з можливих засобів акумулювання значних грошових коштів для відшкодування потенційної ядерної шкоди. Цей вид страхування має свою специфіку, яка полягає в складнощах визначення можливості настання страхового випадку і відповідно встановлення страхової премії, в залежності від страховика від страхувальника тощо.

Правові відносини з ядерного страхування, ґрунтуючись на загальних нормах страхового права, регулюються спеціальними нормами, що містяться в міжнародних ядерних конвенціях та національному ядерному законодавстві. Слід відмітити, що в країнах Європейського Союзу спеціальне законодавство щодо ядерного страхування зокрема, не є настільки розповсюдженим. Це пояснюється, перш за все, широким застосуванням положень Паризької конвенції про відповідальність перед третьою стороною у сфері ядерної енергії від 29 липня 1960 року (далі- Паризька конвенція) [16] та додаткової до неї Брюссельської конвенції від 31 січня 1963 року (далі – Брюссельська конвенція) [4].

Паризька конвенція (стаття 10) і Конвенція про відповідальність операторів ядерних суден від 25 травня 1962 року (п.2 статті III)[5] зобов'язують операторів ядерних установок підтримувати страхування або інше фінансове забезпечення, що покриває їх відповідальність за ядерну шкоду. Пункт "в" статті 10 Паризької конвенції передбачає, що ні страховик, ні будь-яка інша особа, що надала фінансове забезпечення, не може призупинити або припинити страхування або інше фінансове забезпечення, не повідомивши про це письмово принаймні за два місяці компетентному державному органу, або, коли таке страхування чи інше фінансове забезпечення стосується перевезення ядерного матеріалу, протягом періоду зазначеного перевезення.

ґрунтуючись на зазначених вище положеннях міжнародних конвенцій, у більшості країн Європейського Союзу діють спеціальні закони про відповідальність за ядерну шкоду, які і встановлюють основні принципи і норми національного ядерного страхування. Останні можна звести до наступних основних положень:

1. обов'язок оператора ядерної установки надати фінансові гарантії (страхування та ін.) відшкодування ядерної шкоди (за виключенням випадків, коли оператором є держава);

2. держава визначає умови фінансового забезпечення і контролює їх дотримання;

3. з метою гарантування стабільності фінансового забезпечення відшкодування ядерної шкоди встановлюється правило, згідно з яким страховик або фінансовий гарант не може призупинити чи припинити фінансове покриття відповідальності оператора без попереднього письмового повідомлення;

4. встановлюється певна межа страхової або іншої фінансової гарантії, яка має дорівнювати (за виключенням країн, де діє принцип необмеженої відповідальності – ФРН, Швейцарія та ін.) відповідальності оператора за ядерну шкоду;

5. перевезення ядерного матеріалу здійснюється лише за наявності відповідної фінансової гарантії;

6. у разі, якщо страховики або інших фінансових гарантії недостатньо для забезпечення відшкодування ядерної шкоди, держава зобов'язується надати необхідні додаткові кошти [6].

Необхідною передумовою фінансової стабільності ядерного страхування, є наявність коштів (страховий фонд), необхідних і достатніх для забезпечення відшкодування ядерної шкоди. Монопольне становище страхових компаній у сфері фінансового забезпечення відшкодування ядерної шкоди спонукає їх до встановлення досить великих ставок страхових премій, які мають тенденцію до збільшення. За цих умов видається виправданою ідея створення механізму накопичення страхових внесків. Таке становище спричинило виникнення ядерних страхових пулів – особливих об'єднань страхових організацій.

Страховим пулом визнається один з видів картельної угоди, або консорціуму, що створюється з метою здійснення страхування у певній вузькій галузі [1]. Суть страхового пулу полягає у тому, що кілька страховиків об'єднуються на основі вільного волевиявлення, яке знаходить своє відображення у відповідній угоді, і створюють особливу неприбуткову організацію.

За загальним правилом учасники ядерного пулу не несуть солідарної відповідальності по виданим цим пулом страховим полісом. Кожен учасник пулу встановлює суму (в межах встановленої законодавством суми), яка і є межею його особистої (без перестраховування) відповідальності за полісами даного ядерного пулу. Пропорційно цій сумі учасник пулу одержує і частку страхових премій, що виплачуються пулу страхувальниками, і виплачує частку страхового відшкодування у разі ядерного інциденту. Сукупність сум, які мають сплатити усі учасники пулу, утворює межу відповідальності пулу на даному страховому ринку.

Зазначені положення, відбиваючи загальні вимоги до організації і здійснення ядерного страхування, набувають в умовах тієї чи іншої країни певних специфічних рис і особливостей [21].

Перші ядерні страхові пули були створені в середині 50-х років ХХ століття як відповідь на постале актуальне питання про фінансові гарантії відшкодування ядерної шкоди. У 1956 р. ядерні пули було створено у Великій Британії і Швеції, у 1957 р. – в Бельгії, Данії, Фінляндії, Франції, ФРН, Італії, Норвегії і Швейцарії. Згодом ядерні пули було створено і в ряді інших країн.

Різними є правові статуси ядерних пулів, які в багатьох випадках визначають їх організаційно-правову форму. Так, наприклад, в Іспанії Декретом від 22 червня 1967 р. передбачена можливість об'єднання страхових компаній у спеціальні пули для покриття ядерних ризиків, а також встановлюється вимога щодо реєстрації їх як юридичних осіб [17]. Бельгійський Ядерний страховий Пул, який почав діяти 1 вересня 1959 року (його скорочена назва "SYBAN") свою діяльність здійснює на основі Статуту, який був затверджений у

1959 році (з урахуванням змін у 1996 році) та Правил внутрішнього розпорядку "SYBAN", що були затверджені на початку 2000 року [7].

Ядерний страховий пул Франції (GIE "Assuratomie") зареєстрований як юридична особа "об'єднанням, що переслідує економічний інтерес" [8] і його правовий стан регулюється відповідним Законом про цивільну відповідальність в сфері ядерної енергії від 30 жовтня 1968 р. (з останніми змінами від 5 січня 2012 року) [3].

Ядерний страховий пул Великобританії (Nuclear Risk Insurers Limited (NRI) є некомерційною організацією, яка уповноважена діяти як агент страхових компаній – учасників пулу. У Великобританії статус учасників ядерного пулу не є однаковим, що визначає і положення пулу, і систему управління у ньому. Це пояснюється входженням до останнього страхових синдикатів Ллойдс, що діють згідно Акту про синдикати Ллойда 1871 року [9].

На відміну від вищенаведених страхових ядерних пулів країн західної Європи, у країнах центральної Європи (наприклад, у Хорватії, Словенії) ядерні страхові пули діють у площині приватно-правового регулювання. Так, Хорватський пул був створений 1 січня 1994 році і зареєстрований як товариство з обмеженою відповідальністю, а у 1999 році продовжив свою діяльність як економічне об'єднання інтересів (Gospodarsko Interesno Udruhenje, GIU) [19]. У Словенії ядерних страховий пул був створений у 1994 році і діє у формі асоціації, що переслідує комерційний інтерес. Метою діяльності пулу є забезпечення цивільної відповідальності оператора атомної електростанції Krško, що застрахована членами пулу за наступними видами страхування: а) на випадок пожежі, б) від спричинення шкоди ядерній установці, в) відповідальність перед третіми особами [20].

Пули для здійснення покладених на них функцій утворюють відповідні органи управління й контролю, в залежності від умов тієї чи іншої країни.

У Швейцарії головним органом управління ядерного пулу є Рада пулу (34 члена – представники страхових компаній), яка обирає керівний комітет (від 7 до 12 членів), що відповідає за визначення й проведення генеральної лінії у здійсненні страхових операцій пулу. Рада обирає також від 3 до 6 членів до кожного з трьох технічних комітетів, відповідальних за здійснення окремих видів страхових операцій (технічний комітет з питань відповідальності перед третьою стороною та страхування персоналу атомних станцій, комітет з питань майнового страхування і комітет з питань зарубіжного страхування). Рада обирає двох аудиторів, які здійснюють перевірки фінансової діяльності страхових компаній – членів пулу. Обирається також адміністративний орган, який здійснює оперативну управлінську діяльність (представлений керівниками страхових компаній – членів пулу). Усі ці органи обираються строком на 3 роки [2].

У Британському ядерному пулі вищим органом управління є керівний комітет (8 членів), що обирається членами пулу (24 страхові компанії і 56 синдикатів Ллойда), який утворює консультативний комітет (9 членів) і постійно діючий секретаріат (16 членів), що здійснює управління поточними справами [10].

У Бельгії управління SYBAN здійснюється Адміністративним Комітетом, до складу якого входять 5 членів. Вони призначаються Генеральною Асамблеєю учасників шляхом голосування. Адміністративний Комітет має право призначити уповноважену особу для управління справами SYBAN і відповідний штат працівників. Також до повноважень Адміністративного Комітету віднесено обов'язок здійснювати перевірку платоспроможності кандидатів у члени SYBAN. Окрім Адміністративного

Комітету у SYBAN функціонують Технічний Комітет та Комітет з обрахування шкоди, що складаються з спеціалістів, які приїжджають з компаній-членів SYBAN та мають технічну освіту [7].

Вищим органом управління Шведського і Фінського ядерного пулу (Nordic Nuclear Insurers) є правління пулу (9 членів – представників страхових компаній-учасників), яке збирається не менш як чотири рази на рік. Оперативне управління здійснює адміністрація пулу. Страхові операції обслуговують і здійснюють 4 комітети – технічний, з питань відповідальності за ядерну шкоду, фінансовий, транспортний [11].

Вищим органом управління ядерного страхового пулу Чехії є Рада ядерного страхового пулу, яка складається із представників компаній-членів ядерного страхового пулу (кожна компанія має одного представника). Кожна компанія-член ядерного страхового пулу має лише один голос. Раду очолює її Голова, який має одного заступника. Голова або заступник голови Ради (за відсутності Голови Ради) головує на засіданнях Ради і представляє Раду. Органом управління діяльністю пулу є Дирекція ядерного страхового пулу Чехії. В рамках страхового пулу, в разі необхідності, можуть утворюватися комітети [12].

В різних країнах Європейського Союзу діють відмінні правила щодо порядку укладення договорів ядерного страхування. В ряді країн страхові поліси видаються від імені ядерного пулу в цілому, в інших – вони видаються учасниками пулу від свого імені. Тому можливі три варіанти рішення: страхові інтереси пулу представляє будь-який з його учасників, один з учасників або третя особа (наприклад, страховий брокер). Особа, яка представляє інтереси пулу, називається координатором пулу. На думку фахівців, краще, коли координатором пулу виступає один з його учасників (тобто страхова компанія, а не страховий брокер), який має відповідних спеціалістів, необхідну інформацію тощо. Координатору потрібно вести всю статистику ядерного страхування, здійснювати у разі необхідності замість окремих учасників пулу страхові виплати та багато іншого, що не входить в коло обов'язків страхових брокерів.

Так, у ядерному страховому пулі Франції є страхова компанія-лідер, що приймає ризик і перестраховує його в пулі в обсязі ємності пулу. Лідера вибирає страхувальник. Перестраховальні договори підписує офіс пулу на підставі контрактів з усіма членами пулу [8].

Ядерний страховий пул Великобританії страхує або перестраховує на строк, що не перевищує 12 місяців (плюс додатковий час), але протягом року будь-які ризики можуть бути застраховані на встановлений строк [9].

Ядерні страхові пули здійснюють різні форми та види ядерного страхування. Спільним для країн Європейського Союзу є те, що страхування цивільної відповідальності оператора ядерної установки за ядерну шкоду, заподіяну третім особам в результаті експлуатації ядерної установки або при перевезенні ядерного матеріалу визнаються як загальнообов'язкові види ядерного страхування (далі обов'язкове ядерне страхування) та окремо виділяють страхування джерел іонізуючого випромінювання, які не пов'язані з ядерно-паливним циклом.

Разом з тим страховим ринкам різних країн Європейського Союзу притаманні певні відмінності. Наприклад, у Німеччині та Великобританії до сфери діяльності пулу відносяться лише реакторні установки. Зокрема, DKVG (Німецьке об'єднання страховиків ядерних реакторів) пропонує страхове покриття:

- майнових претензій, в тому числі й витрати на привентивні заходи, а також претензій щодо припи-

нення діяльності внаслідок втрати застрахованого майна від ядерного паливного циклу (зокрема, атомних електростанцій);

- вимог, заснованих на встановленій законом відповідальності у зв'язку з будівництвом та експлуатацією ядерного паливного циклу, а також зберігання, кондиціонування та транспортування радіоактивних відходів, обладнання, вихлопних газів і стічних вод [14].

Ядерний Страховий Пул Великобританії здійснює, окрім обов'язкового ядерного страхування, страхування: а) самого наземного реактора, підсобних приміщень, ядерного палива та всього іншого майна на відповідному місці розташування реактору (майданчику); б) заводів з будь-якого виробництва, виготовлення, переробки ядерного палива, по переробці або захороненню ядерних відходів, пов'язаних з паливним циклом, по вилученню ізотопів ядерного палива; в) будівель, які пов'язані із зберіганням збагаченого або опроміненого або використаного у будь-якому реакторі палива, або ядерні відходи, які утворюються від ядерного палива; г) науково-дослідних установ, що використовують ядерні матеріали; д) будівельних робіт що відбуваються на спеціальному ядерному полігоні [9].

У Франції, Іспанії, Словаччині можуть страхуватися ризики, пов'язані з радіоізотопами, які не відносяться до ядерного паливного циклу. Словацький ядерний страховий пул (SAPS) відіграє основну роль у страхуванні або перестраховуванні ризиків пов'язаних з експлуатацією ядерних об'єктів (до ядерних об'єктів за законодавством Словаччини відносяться будівлі і споруди, у тому числі ядерний реактор, а також засоби для виробництва, переробки та зберігання ядерних матеріалів, ядерні сховища з відходами і сховища для радіоактивних відходів) та є гарантом страхування ризиків на додаток до джерел іонізуючого випромінювання. Відповідно до Закону Словаччини "Про охорону, заохочення і розвиток суспільної охорони здоров'я" 2007 року – це медичні і промислові джерела іонізуючого випромінювання, такі як, стоматологічний рентген [15].

Чеський пул включає у страховий поліс наступні факультативні види ядерного страхування:

- страхування операторів джерел іонізуючого випромінювання, які не повинні укладати договори страхування відповідальності оператора ядерної установки перед третіми особами, але, які вважають, що таке страхування, необхідне для забезпечення їх підприємницької діяльності;

- страхування загальної відповідальності операторів ядерних установок (страхування за заподіяння звичайних неядерних збитків);

- страхування відповідальності директорів та посадових осіб суб'єктів підприємницької діяльності (господарських товариств) за шкоду завдану в результаті ядерного інциденту;

- страхування цивільної відповідальності постачальників продуктів і послуг для операторів ядерної установки [13];

Відповідно до звичайної практики страхування відповідальності оператора ядерної установки не покриває шкоду, спричинену збройним конфліктом, воєнними діями тощо, або спричинену серйозними природними катастрофами в країнах, де вони часто трапляються. Так, перша Фукусіма атомна електростанція була застрахована на кілька десятків мільйонів євро в DKVG. За умовами договору страхування не є страховим випадком збиток, заподіяний у результаті землетрусу, цунамі і виверженням вулкану. Тому DKVG нічого не виплатило власнику АЕС в Фукусіма за аварію на Першій Фукусі-

ській АЕС. До того ж, оператор станції не придбав будь-якого майнового покриття з кінця 2010 року [18].

Сумарних коштів кожного національного пулу, як правило, недостатньо для покриття ядерного ризику, який вони беруть на себе, що змушує їх перестраховувати частину цього ризику у зарубіжних страхових пулів.

Договори перестраховування із загальним рахунком укладаються із іншими ядерними пулами у всьому світі. Ця прозорість не тільки забезпечує найбільш високий ступінь гарантій по перестраховуванню, вона також встановлює відому кінцеву межу участі кожного члена. Ці фактори дають можливість членам брати на себе більші зобов'язання по ядерним ризикам, ніж тоді, коли вони відчували наявність значної невизначеності по відношенню до повного обсягу претензій, які є результатом якогось значного страхового випадку: багато членів беруть на себе більші зобов'язання на користь ядерної енергетики, ніж вони звичайно практикують відносно інших промислових ризиків. Результатом є значне покращення розподілу і якості особливо відчутних страхових послуг.

Більшість пулів обмінюються своїми страховими операціями на факультативній основі. Для чого пули розробили стандартні правила обміну перестраховування між пулами, які містять рекомендації по загальноприйнятій практиці обміну страховими операціями. Деякі пули взаємодіють на підставі договору про перестраховування. Так, члени Британського ядерного пулу можуть обрати для себе один чи більше видів страхування як за внутрішні ризики матеріального збитку (тобто, на території Великобританії), так і страхування відповідальності за іноземні ризики матеріального збитку (у тому числі, при транспортуванні ядерних матеріалів) та окремо страхування відповідальності за канадськими ризиками матеріального збитку (у тому числі, при транспортуванні ядерних матеріалів). Цікавим є те, що страхування відповідальності за ризики Канади проводиться у канадських доларах, а щодо інших держав – у фунтах стерлінгів [9].

Ядерний страховий пул Хорватії займається страхуванням та перестраховуванням від свого імені та від імені своїх членів. Пул проводить страхування власності Nuklearne Elektrane Krsko від ядерних та інших ризиків спільно із ядерним страховим пулом Словенії. Кожен із них покриває 50% ризику (співстрахування). При страхуванні відповідальності Nuklearne Elektrane Krsko перед третіми особами та страхування під час перевезення ядерного палива у Nuklearne Elektrane Krsko страховий поліс видається словенським пулом, а хорватський бере участь у перестраховуванні. Пул бере активну участь у перестраховуванні закордонних ядерних ризиків – 24 держав, внаслідок чого Пул отримує валовий дохід в рік 12078624 кун (близько 2165248 \$) [19].

Система перестраховування ризиків, що діє між окремими національними страховими пулами, сприяє міжнародному співробітництву у цій галузі, створенню єдиних уніфікованих правил забезпечення та відшкодування ядерної шкоди, що є особливо корисним на міждержавному рівні, оскільки, як свідчить практика, ядерні інциденти характеризуються транскордонним впливом та спричиняють настання несприятливих наслідків одразу у ряді держав, що, безперечно потребує співпраці як на рівні публічних зносин, так і на рівні приватно-правових зв'язків.

Звичайно, поряд із безсумнівними позитивними аспектами існування Ядерних страхових пулів в країнах Європейського Союзу, їх співробітництво на міжнародному рівні ускладнене: а) надзвичайною полярністю національного законодавства окремих країн, що призводить до утворення ядерних пулів у різних організаційних формах,

різному рівні державного регулювання; б) різноманітними економічними умовами існування національних пулів; в) відсутністю уніфікованих міжнародних угод, що містять спеціальні норми з питань організації, діяльності пулів, проведення операцій перестрахування.

Набутий досвід організаційно-правового забезпечення ядерного страхування в країнах Європейського Союзу може бути використаний при законодавчому закріпленні форм та видів ядерного страхування, визначенні правового статусу страхових компаній, які входять до складу Ядерного страхового пулу України, утворенні органів управління й контролю в Ядерному страховому пулі нашої держави та встановленні правового регулювання договірних відносин перестрахування.

1. Афанасьєва Л.А. "Ядерное страхование в капиталистических странах (сравнительно-правовое исследование)". – Москва. Наука, – 1989. – С.47-48. 2. Впровадження в Швейцарське законодавство норм Паризької і Брюссельської додаткової конвенції. Електронний ресурс. Режим доступу: www.oecd-nea.org/law/nlb/nlb-74/027_031.pdf 3. Закон Франції про цивільну відповідальність в сфері ядерної енергії від 30 жовтня 1968 р Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?sessionId=4F751D9085156D68DF3ABF83EEF3F439.tpdjo09v_2?cidTexte=JORFTEXT00000501105&dateTexte=20120515 4. Конвенція від 31 січня 1963 року, яка доповнює Паризьку конвенцію от 29 липня 1960 року, про відповідальність перед третьою стороною у сфері ядерної енергії(Брюссельська конвенція) Електронний ресурс. Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_218 5. Конвенція про відповідальність операторів ядерних суден від 25 травня 1962 року. Електронний ресурс. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_241 6. Крупка Ю.М. Правове

регулювання ядерного страхування: міжнародний аспект // Університетські наукові записки Хмельницького університету управління та права. – Хмельницький, 2005, 1-2 (13-14), С. 166-171. 7. Офіційний сайт Ядерного страхового пулу Бельгії: Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.syban.be/about.aspx> 8. Офіційний сайт Ядерного страхового пулу Франції: Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.assuratome.fr/en/16-summary> 9. Офіційний сайт Ядерного страхового пулу Великобританії: <http://www.nuclear-risk.com/aboutUs.asp> 10. Офіційний сайт Ядерного страхового пулу Великобританії: Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.nuclear-risk.com/home.asp> 11. Офіційний сайт Ядерного страхового пулу Швеції і Фінляндії: Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.atompool.com/welcome/firagetxt.php?id_pag=9 12. Офіційний сайт Ядерного страхового пулу Чехії: Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.nuclearpool.cz/en/organizacni-struktura/> 13. Офіційний сайт Ядерного страхового пулу Чехії: Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.nuclearpool.cz/en/pojisteni-odpovednosti/> 14. Генеральна асоціація німецьких страховиків. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://yearbook.gdv.de/en/business-trends/nuklearversicherung/> 15. Офіційний сайт Ядерного страхового пулу Словаччини. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.nuclearpool.sk/> 16. Паризька конвенція про відповідальність перед третьою стороною у сфері ядерної енергії від 29 липня 1960 року Електронний ресурс. Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_006/ed19630131 17. Портал радіаційного захисту Іспанії. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.ionizantes.ciemat.es/.../RevistaNuclear/> 18. Страхова галузь хоче щоб Фукусіму закрили, але DKVG не бажає платити. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://myfukushima.info/2011/04/18/insurance-industry-watches-fukushima-closely-but-dkvg-wont-pay-on-earthquakes/> 19. Ядерне законодавство Центральної і Східної Європи. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://books.google.com.ua/books?isbn=9264185259> 20. Ядерне законодавство Центральної і Східної Європи. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://books.google.com.ua/books?isbn=9264015442> 21. Nuclear Legislation. Third Party Liability, Paris, IECN – NEA, 1990.

Надійшла до редколегії 28.03.12

Р. Марусенко, канд. юрид. наук

ПОГЛЯД НА ЗАПРОВАДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ЗЕМЕЛЬНОГО КАДАСТРУ КРИЗЬ ПРИЗМУ ПРИНЦИПІВ ОСТАНЬОГО

Аналізуються проблеми формування земельного кадастру в Україні відповідно до принципів його функціонування, проголошених законодавством.

Ключові слова: Державний земельний кадастр, кадастрова інформація, геодезична мережа.

Анализируются проблемы формирования земельного кадастра в Украине согласно принципам его функционирования, закреплённых законодательством.

Problems of State Land Cadastre according to legal principles of its functioning are analyzed.

The problems in the land cadastre in Ukraine in accordance with the principles of its operation, as set forth by law.

Keywords: State Land Cadastre, cadastral data, geodetic network.

Важливість існування земельного кадастру в державі важко переоцінити. Державний земельний кадастр як інтегрована система обліку якісних та кількісних характеристик земель в межах території України вже багато років перебуває в стані формування. Створення державного земельного кадастру як системи відомостей про земельні ділянки та права на них на даний час не завершено; до недавнього часу було відсутнє й законодавче забезпечення його ведення. Лише з 2013 року планується, що запрацює довгоочікуваний ЗУ "Про державний земельний кадастр" (надалі – Закон).

В Україні вже багато років спостерігається ситуація ведення "земельного кадастру", сформованого за формою та у спосіб, регламентовані численними підзаконними актами, які нерідко суперечать один одному, а так само вимогам законодавчих актів. Однією з проблем, яка породжена таким станом речей, і потребує, на нашу думку, дослідження, є відсутність системи несуперечливих даних, які можуть стати інформаційним наповненням кадастру, що запроваджується Законом. Іншим ускладненням є необхідність створення передумов до належної фіксації та можливості подальшого використання таких даних, чого не забезпечує наявний "земельний кадастр". Виходячи з цього, ми маємо на меті розглянути ряд важливих питань та невіршених на даний час проблем, які можуть стати на заваді ефективного функціонування земельного-кадастрової системи.

Дослідженням питань формування земельного-кадастрової системи займалось велике коло дослідників. В частині питань, що будуть порушені нижче, слід відзначити праці таких правників як С.В. Гринько, П.Ф. Кулинич, А.М. Мірошніченко, В.В. Носік, а так само фахівців суміжних спеціальностей – А.Г. Мартин, А.Д. Юрченко та інших. В той же час, наявні дослідження не охоплюють усієї гами проблемних питань, невіршених питань не лишається ще чимало.

Створення системи ведення Державного земельного кадастру повинно відбуватися за допомогою певних принципів. Принципи є свого роду стрижнем, на якому будується система норм відповідної сфери правового регулювання. Відтак, проаналізуємо окремі проблеми земельного кадастру в Україні на сучасному етапі через призму принципів, визначених у ст.3 ЗУ "Про державний земельний кадастр".

До визначальних принципів побудови системи земельного кадастру законодавець відносить принцип обов'язковості внесення до Державного земельного кадастру відомостей про всі його об'єкти (ст. 3 Закону). В повній мірі цей принцип має бути реалізовано у майбутньому при здійсненні трансакцій із земельними ділянками відповідно до норм Закону. Варто зазначити, що необхідність внесення відомостей про земельні ділянки до Державного земельного кадастру була закріплена ще у Постанові КМУ від 12.01.1993 № 15 "Про порядок ве-

